

Undervisningsmateriale 7. - 8. årgang

TEMA: Teater
Modul to - 4 lektioner

Materialet er fagunderstøttende til fælles mål i dansk, drama, historie og idræt. Kan blandt andet bidrage til kompetenceområderne læsning, fremstilling, fortolkning, kommunikation, alsidig idrætsudøvelse, historiebrug og kronologi og sammenhæng.

Fri kopiering

Udgivet af Landsorganisationen DATS/Dansk Amatør Teater og Scenekunst
i anledning af Dansk Teater 300 År.

Tekst: Signe Amalie Bjerre. Illustrationer: Theis Møller Justesen. Grafik: Pia Longet

Lektion 1:

De klassiske karakterer i komedie: Commedia dell'arte figurerne

I denne første lektion skal I møde de forskellige figurer fra den klassiske teaterstil Commedia dell'arte.

Start med at læse beskrivelserne af de tre typer: De gamle mænd, Tjenerne og De unge elskende.

Kig så på de 8 figurtegninger og læs de tilhørende nøgleord. Bed evt. eleverne om at klippe dem ud og sætte dem på en pind, så de er klar til at blive brugt som dukker.

Inden øvelsen kan I på klassen gennemgå hver figur og snakke om, hvad der karakteriserer dem hver især, og hvordan de kan være relateret til hinanden.

SIDE 2+3 = lærervejledning

SIDE 4 + 5 + 6 + 7 + 8 = print til eleverne

Lidt baggrund om Commedia dell'arte

Det er en tradition for improviseret komedie som opstod i 1500-tallets Italien.

Skuespillerne bar masker og improviserede forestillingerne frem over faste handlingskellletter, og personerne i forestillingerne tog udgangspunkt i bestemte type-figurer. Skuespiltrupperne rejste rundt fra by til by og pillede på pladser og torve.

I løbet af forestillingerne blev der indlagt små, indøvede klovnumre eller akrobatiske numre.

Handlingsskellletterne og flere af de arketyperiske figurer er overlevet op gennem teaterhistorien, og har især inspireret komedieforfattere som Molière og Holberg. I moderne tid kan man også se træk fra traditionen i eksempelvis Morten Korchs historier og i amerikanske sitcoms. Figurerne kan have forskellige navne i forskellige forestillinger, men karaktertrækkene er de samme.

Øvelse – Flavios Forelskelses-Færd

Den medfølgende tekst læses højt. I kan evt. læse den på klassen. Teksten er et eksempel på hvordan handlingen i en forestilling kunne have set ud, dog i en forkortet og forenklet form.

Flavio sidder på en bænk i en have. Han er så frygtelig trist, for han ønsker at gifte sig med Isabella, som han er helt utrolig forelsket i. Men Isabella skal giftes med Kaptajnen. Det har hendes far Pantalone bestemt. Pantalone synes, at Kaptajnen er et godt parti for hans datter, fordi Kaptajnen er modig og stærk. Flavios far Doktoren er ikke til nogen hjælp. Han har kun øje for sine bøger og sine studier.

Isabella er også trist. Hun vil ikke giftes med Kaptajnen. Hun er forelsket i Flavio. Kaptajnen er højt-råbende og praler hele tiden. Flavio er smuk og kærlig og skriver kærlighedssange til hende.

De to unge elskende ved ikke hvad de skal gøre og er så ulykkelige. De søger hjælp hos tjenerne Harlekin og Brighella og Isabellas kammerpige Columbine. Brighella er snu og god til at få smarte ideer. Harlekin er ikke så skarp, men til gengæld er han utrolig venlig og vil så gerne hjælpe de unge elskende. Brighella vil også gerne hjælpe men kun fordi han er vred på Pantalone, der ikke har betalt

den løn, han skylder Brighella.

Brighella finder på at snyde Pantalone. De skal alle sprede et rygte om, at Flavios far netop har gjort en stor videnskabelig opdagelse, der vil gøre ham meget rig og berømt, for hvis der er noget, som Pantalone ikke kan modstå, så er det penge og berømmelse. De hjælper alle til med at sprede rygten. Brighella fortæller det til alle de handlende på markedspladsen. Columbine fortæller det til vaskekonerne og tjenestepigerne og Harlekin fortæller det til gøglerne og avisdrengene. Sladdereren går og snart kender hele byen til rygten.

Columbine kommer i tanker om, at de også er nødt til at snyde doktoren, så han ikke afslører løgnen. De bilder ham derfor ind, at Pantalone vil have ham til at holde et stort foredrag for byens vigtigste folk. Doktoren får så travlt med at forberede sig, at han slet ikke har tid til at lytte til den sladder, der ellers handler om ham selv.

Sladdereren når til sidst Pantalone, der med det samme aflyser bryl-

luppet mellem hans datter og Kaptajnen og i stedet lover Isabella, at hun skal giftes med Flavio samme aften. Han vil gerne have sin datter gift med sønnen til byens rigeste mand, for han håber, at han dermed også selv kan få fingrene i den store pengesum.

Alle lader til at være tilfredse med den nye aftale, undtagen Kaptajnen, der er vred over at miste den smukke Isabella. Han udfordrer Flavio til duel. Flavio er ikke en stærk duellant men Harlekin melder sig til at duellere i hans sted. Dette leder til en duelscene mellem de to. Kaptajnen er nærmest blind af raseri og laver det ene rasende udfald efter det andet. Men Harlekin er en sand akrobat og med sine spring og lette bevægelser, undgår ham nemt den hidsige Kaptajns sværds slag. Til sidst er Kaptajnen så udmattet, at Harlekin blot kan skubbe til ham med en enkelt finger, og så falder Kaptajnen om af træthed.

Flavio og Isabella bliver gift og er lykkelige over endelig at få hinanden til sidst.

En gruppe elever udvælges til at være dukkeførere og får hver en dukke, som de skal styre. Nu læser underviseren teksten højt igen og samtidig bliver forestillingen udspillet med de 8 papirdukker. Det kan spilles hen over et bord. Husk at læse langsomt og læg pauser ind til at spillet kan udfolde sig.

Måske kan eleverne også lægge små replikker eller lydeffekter ind.

Hvis I har tid til overs, kan I lave jeres egne små improviserede dukkeforestillinger.

De gamle mænd = skurkene

De gamle mænd i Commedia dell'arte var dem, der sad på magten, og blev derfor ofte gjort til skurkene i fortællingerne. Det var også dem, som i løbet af fortællingen skulle gøres til grin. De var tit skyld i en eller flere af de syv dødssynder.

Pantalone:

Rig
Magtfuld
Nærig
Grådig
Magtsyg

Doktoren:

Lærd
Taler vrøvlelatin
Opblæst
Stolt
Egoistisk
Selvglad

Kaptajnen:

Højtråbende
Pralende
Arrogant
Opfarende
Hidsig

Tjenerne = heltene

Tjenerne skulle sætte skub i fortællingen ved at lave pranks eller sætte fælder for de gamle mænd. Nogle gange bare for at gøre dem til grin og andre gange for at hjælpe de unge elskende med at få hinanden.

Tjenerne var akrobatiske og lavede ofte små sjove klovnumre i løbet af forestillingen.

Brighella:

Kvik
Listig
Snedig
Manipulerende
Strid

Harlekin:

Sød
Fjoget
Godtroende
Med på den værste
Sulten

Columbine:

Velovervejet
Retfærdig
Intelligent
Sassy
Bestemt

De unge elskende

De unge elskende var tit børn af de gamle mænd. De var forelsket i hinanden, men lovet ud til andre. Forestillingerne handlede ofte om at få de to unge elskende til at ende sammen, dette hjalp tjenerfigurerne med ved hjælp af forklædninger, pranks og andre løjer.

Isabella:

Smuk
Hjertevarm
Romantisk
Omsorgsfuld
Ulykkeligt forelsket i Flavio

Flavio:

Smuk
Venlig
Godhjertet
Romantisk
Ulykkeligt forelsket i Isabella

Lektion 2

Denne lektion kræver god plads. Brug evt. en gymnastiksal eller gå udenfor. Lektionen består af en række kropslige øvelser, hvor eleverne får en fornemmelse for kropssprog.

I løbet af lektionen skal de igen arbejde med de 8 karakterer fra Commedia dell'arte. Denne gang med udgangspunkt i, hvordan de bevæger sig.

SIDE 9 + 10 + 11 = lærervejledning

Øvelse – Opvarmning – Kropsbevidsthed

Stil jer i en rundkreds og gennemgå en opvarmning af hele kroppen. Start nedefra og bevæg jer opad. Du kan enten selv finde på små øvelser, der varmer kroppen op eller du kan følge denne lille vejledning:

Vip frem og tilbage på fødderne. Fra hæl til tå et par gange

Stå på et ben og lav cirkler med den anden ankel. Først den ene vej, så den anden vej. Gentag med det modsatte ben.

Ryst benene et ad gangen mens du står på det andet.

Lav en cirkel med hoften. Skyd den frem, til højre, bagud, til venstre og frem igen. Gentag 5 gange og gør det så 5 gange den anden vej.
Gør det samme med brystet.

Rul skuldrene, først trækkes de op til ørene, frem, ned og tilbage. Gentag et par gange og skift retning.

Lad hovedet falde forover og rul det over til siden så øret vender ned mod skulderen. Stå lidt og mærk strækket i siden af halsen, rul hovedet tilbage forover og gentag til den anden side.

Lad overkroppen falde forover og ryst lidt, svaj fra side til side. Rul langsomt op som om du bygger rygsøjlen op et led ad gangen. Slut med nakken.

Masser ansigtet med fingrene og lav grimasser.

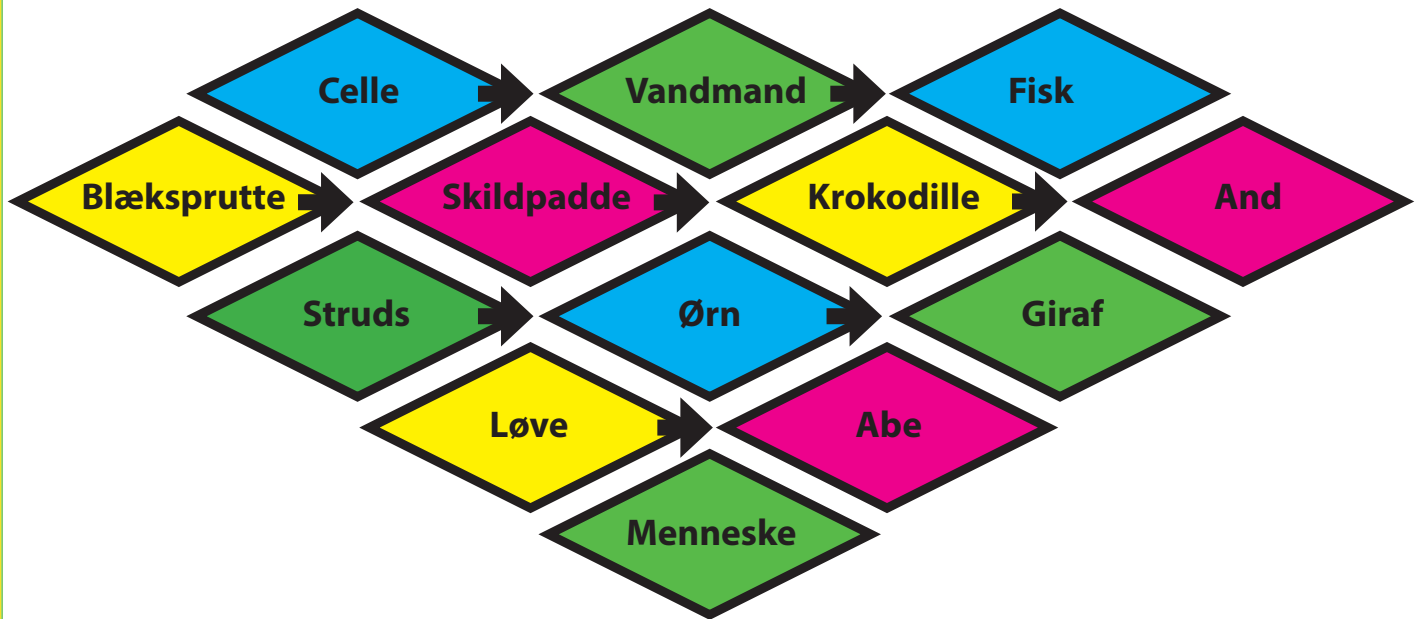
Slut af med at ryste hele kroppen på en gang.

Øvelse – Evolutionsøvelse

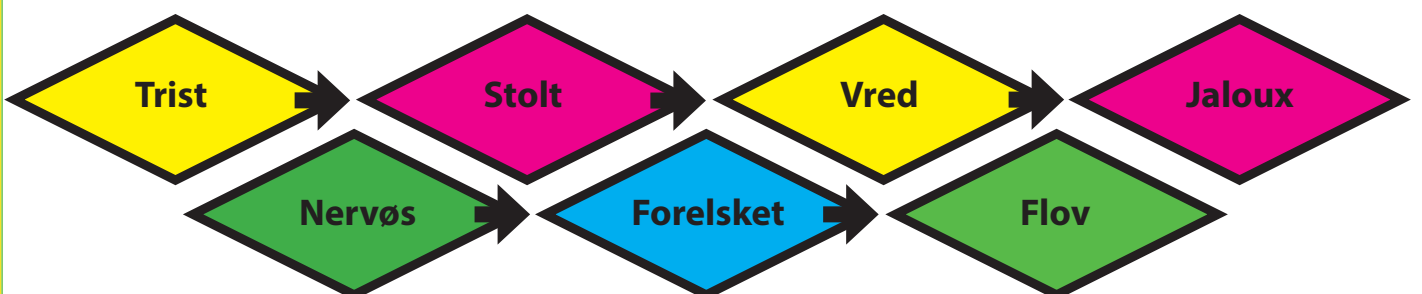
Denne leg går ud på, at eleverne skal bevæge sig rundt i rummet, som de dyr, følelser og figurer, som bliver nævnt. Eleverne skal ikke tale, kun bruge deres kroppe.

Alle eleverne sætter/lægger sig på gulvet og starter som encellet organisme. Herefter udvikler de sig igennem en række stadier som står listet nedenfor.

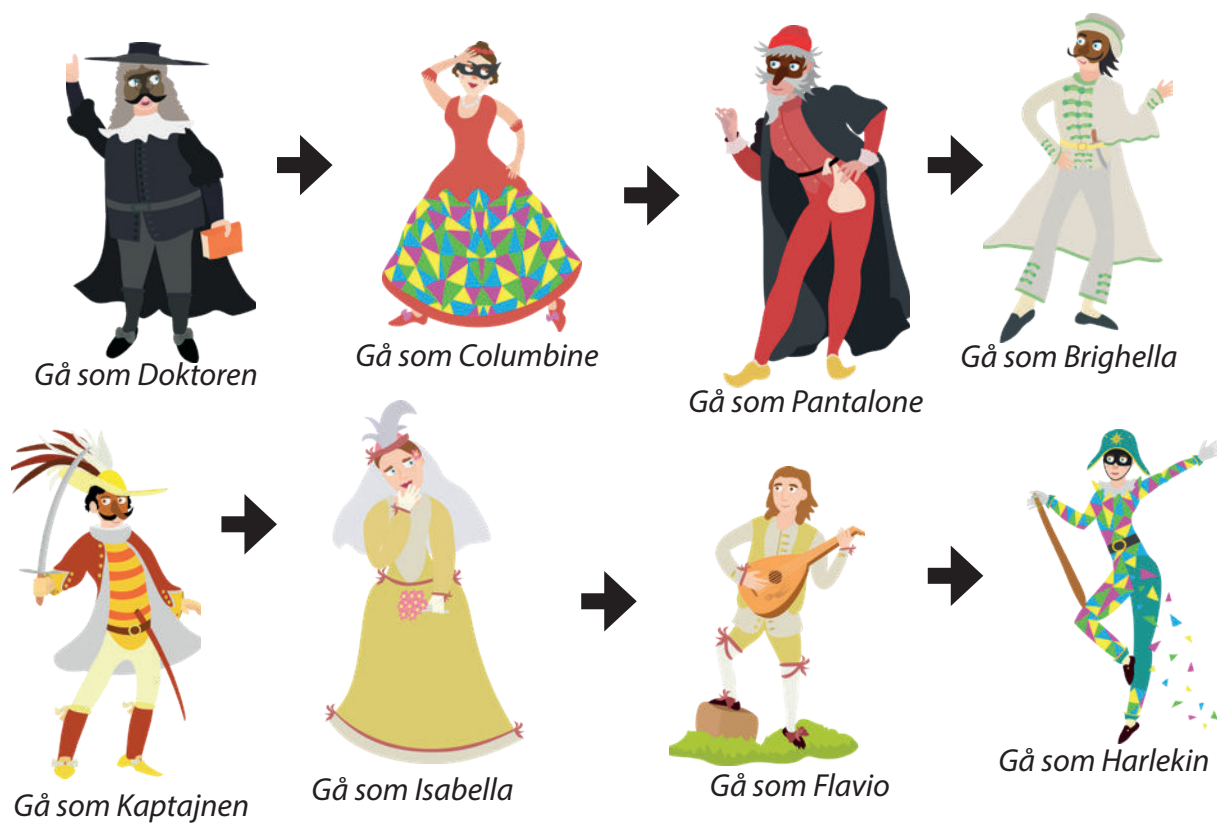

Når I når til 'menneske', skal eleverne gerne begynde at gå rundt imellem hinanden. Men uden at interagere. Der er ikke nogen forkert måde at gøre det på, men hvis du oplever, at de mangler inspiration, så hjælp dem gerne på vej.

Nu skal de gå rundt og vise følelser med deres kropssprog. Her er eksempler på følelser, find gerne på andre selv.

Nu går I over til at skulle gennemgå de 8 figurer fra Commedia dell'arte. Hav evt. kortene med så du kan hjælpe eleverne med at huske, hvad der definerer de forskellige figurer.

Øvelsen er inddelt i 3 kategorier, dyr, følelser og figurer. Det er vigtigt, at eleverne ikke interagerer for meget med hinanden, da det kan fjerne fokus fra øvelsen. I kan selv vurdere, om I har brug for at holde en pause mellem kategorierne og lige samle op på, hvordan det føltes at lave øvelsen, eller om I vil vente og køre hele øvelsen på én gang. Spørg evt. ind til:

- Hvordan var det at bevæge sig som de forskellige ting? Hvad var sjovt?
- Hvad var svært? Opdagede de noget nyt eller overraskende?

Øvelse – klovnescener

Eleverne deles ind i grupper af 3. Hver gruppe skal lave et klovnummer. Klovnummeret skal bygge på en simpel situation, der bliver gjort klovnet. Ligesom duellen mellem Harlekin og Kaptajnen i Flavios Forelskelses-Færd. Eleverne vælger selv, hvilke af de 8 figurer, der passer til deres klovnummer. De kan selv vælge den simple situation, men følgende er forslag til eksempler eller hvis de ikke kan komme på noget. Lad dem selv om de vil snakke sig frem eller prøve sig frem.

- Fang en flue – Brug lang tid på at fange en flue, der bliver ved med at slippe væk.
- Hent vand i en spand med hul i bunden.
- Vente på en bus der bliver ved med at køre forbi
- Forsøge at stjæle en pung eller noget mad fra en sovende person
- Træd i et stykke tyggegummi og forsøg at fjerne det igen - det klistrer til ALT!

Hvis der er tid kan grupperne vise deres klovnumre for hinanden.

Lektion 3

- oplagt at bruge i en dobbeltlektion sammen med lektion 4

Her skal eleverne bruge 20-30 minutter på at indøve en lille bid af henholdsvis en scene fra Den Stundesløse skrevet af Holberg i 1723 og Online Superstar skrevet af Marie Markvard Andersen i 2022.

De skal fordele roller og prøve det igennem et par gange, så de er klar til at vise det. Hvis det ikke går op, kan nogle af eleverne være instruktører. Alle viser deres scene frem.

Scenen fra Den Stundesløse kan eventuelt deles op i to hold/halvdele

Denne udgave af Den Stundesløse er en smule ændret sprogligt og en lille del af teksten er pillet ud for at gøre det nemmere at forstå. Skal I arbejde yderligere med Holberg, kan I sagtens tage flere dele af manuskriptet med i øvelsen.

Underviseren går rundt og hjælper med udtale af svære ord og husker eleverne på at tale højt og tydeligt.

Underviseren må også gerne opfordre eleverne til at overveje, hvem de forskellige replikker er rettet imod, hvad de betyder og hvordan de får det ind i deres spil.

Til visning må de selvfølgelig gerne have manus med på "scenen".

SIDE 13, 14 OG 15 UDDRAG AF DEN STUNDESLØSE TIL PRINT TIL ELEVERNE

SIDE 16 OG 17 UDDRAG AF ONLINE SUPERSTAR TIL PRINT TIL ELEVERNE

Den Stundesløse, Akt 1, scene 9

Leonoras far Hr. Vielgeschei er Den stundesløse. Han har lovet Leonora væk til bogholderens søn. Men Leonora vil hellere giftes med Leander. Leander har opsøgt hr. Vielgeschrei for at anmode ham om datterens hånd, men er blevet afvist. De to forelskede unge og Leanders ven, vovehalsen Oldfux, opsøger Vielgeschreis tjenerinde Pernille, som finder på en snedig plan.

Roller: Leander, Leonora, Pernille, Oldfux

LEANDER: Ak allerkæreste jomfru, jeg har aldrig oplevet så ond en tid som den der er gået siden jeg blev så hånligt afvist af din fader.

LEONORA: Ak, Leander, den har været ligeså ond for mig.

PERNILLE: Hør I godtfolk, der er ikke tid til al den unødvendige snak. Jeg har en masse planer i hovedet som skal sættes i gang.

LEONORA: Lad os nu høre dit anslag

PERNILLE: Mit anslag? Mener I, jomfru, at et anslag er nok? Jeg har mødt så mange vanskeligheder i mine planer at jeg nogle gange har været tæt på at opgive det hele.

LEANDER: Ak, så lad os høre hvad du har fundet på for at hjælpe os.

PERNILLE: Hør monsieur, kan I spille en pedant i nød? Det er den vigtigste post.

OLDFUX: Det han ikke kan, skal jeg nok lære ham.

PERNILLE: Kender du Peder Madsen Bogholders søn?

OLDFUX: Jeg har set ham på gaden mange gange.

PERNILLE: Ham må Leander spille og komme til herren for at fri.

OLDFUX: I dette første anslag har jeg to spørgsmål: (1) har hr. Vielgeschrey talt med Leander for nylig og (2) kender han bogholderen, når nu han har udvalgt ham til svigersøn.

PERNILLE: Dine to spørgsmål sætter jeg en streg over. Hr. Vielgeschrey har kun talt med Leander én gang. Og selv hvis han havde talt med ham 10 gange så ville han ikke kende ham. En mand hvis hoved vrimler med så mange forretninger, som der er myrer i en tue kan ikke så let genkende folk. Det er lige før han ikke kender mig for i går stod han længe og talte med mig og kaldte mig Magdelone. Desuden skal Leander klædes ud og opføre sig så han kunne bedrage hvem som helst, (2) jeg har udspioneret og herren har aldrig talt med den unge bogholder, kun med hans far. Mener du stadig at der er mangler i planen?

- OLDFUX:** Jeg tager mine ord i mig igen. Jeg kan høre at det kan lade sig gøre. Men når den rigtige bogholder kommer så bliver bedraget afsløret
- PERNILLE:** Han kommer vel. Det skal dog ikke blive afsløret. Når Leander først har været her, må den anden gerne komme bagefter.
- OLDFUX:** Nej, det kommer ikke til at lykkes med mindre man sørger for at den rigtige bogholder ikke kommer ind.
- PERNILLE:** Hvis det står i min magt så havde jeg ikke haft nær så mange ting at tænke på. Jeg kan ikke forhindre ham i at komme ind, for jeg står ikke altid ved porten og gårdskarlen har ordre til at lukke ham ind. Men hør nu hvad der må gøres. Leander skal komme klokken 2, en time før den anden kommer, og så får han herren til at love ham hans datter. Men før pedanten, bogholderens søn kommer, må vi vikle herren ind i nogle uforudsete forretninger så han ikke har tid til at tale med ham.
- OLDFUX:** Mener du, at han skal gå igen uden at få besked?
- PERNILLE:** Han skal gå meget fornøjet derfra.
- OLDFUX:** Hvordan pokker kan det lade sig gøre?
- PERNILLE:** Jeg er ikke kommet halvvejs endnu. Vi har en giftesyg husholderske, hun hedder Magdelone og herren har tit lovet at forsørge hende. Hende bilder jeg ind, at bogholderen frier til. Når han nu kommer, mens herren sidder med forretninger til op over ørene, så råder jeg ham til at lade jomfruen komme ned og møde bogholderen, men i stedet for jomfruen bringer jeg Magdelone derned, som tror, at det er hendes frier.
- OLDFUX:** Hille mænd, det er alt for store planer for en pige som dig! Men eftersom Magdelone er noget til alders, kan han måske ikke fatte kærlighed for hende
- PERNILLE:** Hvis han ikke fatter kærlighed til hende, så er det endnu bedre. Men beslutter han sig for at tage hende, hvilket jeg tror (for sådanne karle ser kun efter penge og velstand), så kan Magdelone også blive gift og komedien bliver spillet endnu bedre, for jeg skal ikke benægte, at jeg jo gerne vil have Magdelone gift med denne bogholder.
- OLDFUX:** Hahaha! Men jeg ser så mange vanskeligheder ved alt det her, at jeg aldrig kan tro at det vil lykkes.
- PERNILLE:** Når bare jeg får herren viklet godt ind i forretninger, tvivler jeg ikke på et godt udfald.

OLDFUX: Men at vikle ham ind i forretninger kan også fordærve sagen, for så sætter han brylluppet op og får imidlertid sandheden at vide.

PERNILLE: Det skal jeg nok forhindre, for jeg sværger for ham, at Leander vil forsøge at snuppe jomfruen (hvilket er sandt), og råder ham til at skynde sig med brylluppet. Og da jeg er herrens rådgiver så bestemmer jeg, at Leander, som er forklædt, skal giftes i en hast, og at den anden ikke skal komme, før det er for sent. Jeg skal nok gennemføre dette uden hekseri.

OLDFUX: Jeg ønsker dig held og lykke Pernille

(...)

LEANDER: Men hvis nu denne plan mislykkes, hvad så?

LEONORA: Hvis det ikke lykkes, så forlader jeg dog ikke jer Leander. Jeg ville omkomme mig selv før jeg tog denne pedant.

PERNILLE: Jeg ville vride hovedet om på jer Jomfru, før I skulle blive Madame Peder Bogholders.

LEANDER: Jeg takker for din iver og troskab Pernille!

OLDFUX: Han takker hende for, at hun vil have den godhed at vride hovedet om på hans kæreste.

LEANDER: Nej! Oldfux det er ikke sådan det skal forstås

OLDFUX: Dette giftemål med Magdelone, kunne man ikke lade det fare for at gøre intrigen mindre vanskelig.

PERNILLE: Kan du ikke holde din mund og kun tage dig af det som jeg har sagt dig. Jeg ønsker at Magdelone skal blive gift med det samme for en særlig årsags skyld. Når man vil gøre noget, så må man gøre det sådan, at det kan høres og spørges. Gå nu jeres vej.

Online Superstar, SCENE 5

Der er udskrevet en stor konkurrence om at blive den næste store influenzer/Youtubestjerne. Vincent, Francesca og Anna-lou er på vej ind i skolens medielokale, for at gøre klar til deres audition-video. Desværre sidder de to stenede nørder HANSEN og JONES og er ved at dø af grin over en video på Youtube.

Medvirkende i scenen: Hansen, Jones, Francesca, Vincent og Anna-Lou

HANSEN: Kæft det er sjovt! Se lige ham der!

JONES: Hahaha, fååååck! Se lige hvordan han falder ned af trappen! Sjit, det er dumt!

FRANCESCA: Hallo tabere! Hvad laver I her?

VINCENT: Ja, vi skal ligesom bruge lokalet til SERIØSE ting. Kravl tilbage til kloakken, hvor I hører hjemme med jeres klamme chips-ånde og fedtede hår!

JONES: Lad mig gætte... I skal være med i den konkurrence alle er helt oppe og køre over. Med den ukronede dronning af overfladiskhed, den uudholdelige Sille Z!

FRANCESCA: Det rager ikke jer. Skrid, nørder! Der stinker af tabere herinde!

JONES: Nå, nå, har man fornærmet de digitale royalister? Slap af, Deres Højhed.

HANSEN: Hey, hvis I spurgte pænt, kunne vi faktisk hjælpe jer.

ANNA-LOU: Ej, er det rigtigt? Det ville da være nice, ikke Francesca?

HANSEN: Ja, jeg ser faktisk youtube ret mange timer om dagen, så jeg er pænt ekspert-agtig.

FRANCESCA: Ha! Som om vi har brug for hjælp fra de mest upopulære klamme tabere på skolen! Skrid så!

JONES: Kom! Der er meget populære og vigtige folk der skal bruge lokalet. Vi upopulære fjolser trækker os selvfølgelig ydmygt tilbage!

Jones trækker Hansen ud, mens Hansen smiler fjoget til Anna-Lou, som smiler tilbage.

HANSEN: Wow, alle går helt amok over den der konkurrence, hva?

Jones trækker Hansen til side.

JONES: Ja. Det er oplagt at tage røven på dem alle sammen. Kom!

HANSEN: Hvor skal vi hen?

JONES: På nettet, min ven. The World Wide Web, hvor alt kan ske...
Varm hacker-musklerne op, for nu skal vi hjem og trolle!

HANSEN: Hvad har du tænkt dig?

JONES: Lad os bare sige, at de nok skal få deres "five minuts of fame" på internettet.
Men måske ikke helt på den måde, som de håbede!

HANSEN: Sweet! Men... øh, hvordan?

JONES: Vi starter med et lille uskyldigt program jeg har udviklet, der kan hacke sig
ind i folks kameraer! Når alle nu så gerne vil være "på", så skal de sandelig
også have lov til det.

HANSEN: Fedt! Har du chips og cola?

JONES: Øh, er jorden rund? Hallo!

HANSEN (GRINER): Nå ja...

De forsvinder ud.

Lektion 4

I denne sidste lektion skal der samles op på den viden og de erkendelser, som gerne skulle være opnået i forløbet.

SIDE 18 = lærervejledning - spørgsmål kan printes som opgave til eleverne

Sæt eleverne i grupper af 2 og 2 eller 3 og 3.

Besvar spørgsmålene

Hvordan har Pernille tænkt sig at sørge for at Leander og Leonora kan få hinanden?

Hvilke ligheder er der mellem Den Stundesløse, Online Superstar og Commedia dell'arte-fortællingen?

Hvilke commedia dell'arte-figurer tror I har inspireret figurerne i Online Superstar og Den stundesløse?

Handlingen i både Online Superstar og Den Stundesløse er også inspireret af handlingsskelletter – kan I få øje på hvordan?

Hvad var det sjove i Den Stundesløse? Hvordan så humoren ud i 1722? Hvad grinte man af?

Prøv at tænke på noget, I synes er rigtig sjovt fra i dag - Det kan være en komiker, en serie, en vittighed eller noget helt fjerde. Beskriv forskellen på det, I synes er sjovt i dag og det, der var sjovt i gamle dage. Hvis der er en forskel.

Kan I komme i tanker om nogle eventyr, tv-serier, film eller andet, hvor der er karakterer der kunne være inspireret af figurerne fra Commedia dell'arte eller har træk fra nogle af dem?

